

Acta des particularen synodi van Suijdhollandt, gehouden tot Leyden ende begonnen den 15 Augusti 1600.

Nae aenroepinghe des naems Godts zijn vercooren tot praesidem deses synodi D. ARNOLDUS CORNELII, tot assessorem D. NICOLAUS DAMMIUS ende tot scribam CASPAR SWERINCHUSIUS.

De credentiebrieven der classen, haeren gecommiteerden tot desen synodum medegegeven, zijn ghelesen. Ende alsoo NICOLAUS DAMMIUS in plaetse van eenen ouderlinck van den Brijlle ghecommiteert was om redenen ¹⁾ ende meijnde, dat hij tot assessorem niet en behoorde vercooren te zijn ²⁾, soo heeft de synodus niettemin bij haere electie gepersisteert ende zijn de credentiebrieven den synodo wel bevallen.

Het zijn op desen synodum verscheenen de predicanten ende ouderlingen naevolghende :

wt den classe van Dordrecht: ANDREAS DEMETRIUS ende JOANNES BECIUS, dienaren des woordts Gods van Dordrecht, HERMANNUS SELOSSE, dienaar tot Ghijssen-Nieuwenkercke, ende JOHAN VAN MUNSTER, ouderlinck tot Dordrecht;

wt den classe van Delfft: D. ARNOLDUS CORNELII ende WERNERUS HELMICHUS, dienaren des woordts Gods tot Delfft, MARTINUS NICOLAI, dienaar in der Lijre, ende ROLANDUS CARPENTIER, ouderlinck der kercke tot Delfft;

wt den classe van Leijden: MATTHEUS PLATEVOET, dienaar des woordts Gods tot Leijden, CAROLUS AGRICOLA, dienaar tot Reijnsburch, HERMANNUS SCHULLIUS, dienaar tot Voorhout, ende D. D. JOANNES HEURNIUS, rector der universiteijt ende ouderlinck der kercke tot Leijden;

wt den classe van der Goude: HERMANNUS HERBERTII, dienaar ter Goude, ADRIANUS VAN DEN BORRE, dienaar tot Schoonhoven, TIJLMANNUS CUPUS, dienaar tot Nieuwpoort, ende DIERCK WILLEMSZEN, ouderlinck binnen ter Goude;

wt den classe van Rotterdam: CASPAR SWERINCHUSIUS, dienaar der kercke tot Rotterdam, PHILIPPUS MINELLIUS, dienaar tot Craelingen, HENRICUS LEFFLERUS, dienaar tot Isselmonde, ende MATTHIAS NICOLAI VAN DER HORST, ouderlinck tot Rotterdam;

¹⁾ „om redenen” ontbr. in O, H en L. ²⁾ „tot assessorem — zijn” O heeft „in de verkiesinghe tot assessorem niet en behoorde te staen”. Evenzoo H en L.

wt den classe van Gorrichum: JOANNES LEO, dienaar der kercke tot Bommel, MATTHIAS SCHATZIUS¹⁾, dienaar tot Leerdam, NICOLAUS HALTERUS, dienaar tot Hoornart, ende borgermeester BOTTERPOT, ouderlinck tot Vianen, niet ghecompareert;

wt den classe van den Brijl: REYNERUS DONTLOCK, dienaar der kercke ten Brijl, JOANNES VOSSIUS, dienaar tot Spijkenesse, CAROLUS VAN DEN BROUCK, dienaar in Ooltgensplaet, ende NICOLAUS DAMMIUS, dienaar ten Brijl²⁾, in plaetse des ouderlincks;

wt den classe van sGravenhage: BERNHARDUS LA FAILLIE, dienaar der kercke in sGravenhage, THEODORUS PETRI, dienaar tot Voorburch, SAMUEL MONTANUS, dienaar tot Wateringhen, ende JACOB HEERMAN, ouderlinck in sGravenhage;

wt den classe van Wourden: D. HENRICUS BOXHORNUS, dienaar der kercke tot Wourden, GUALTHERUS WITTIUS, dienaar tot Alphen, JACOBUS JACOBI, dienaar tot Reewick, ende ODON DARMEL, ouderlinck der kercke tot Alphen.

Zijn oock in de vergaderinghe gecompareert de eedele, hoichgheleerde mijnheeren jonckher WILLEM VAN ZUIJLEN VAN NIEVELDT etc. ende meester LEONARDT CASEMBROOT, raedt van den Hoove van Hollandt, bij mijnheeren Staten tot dese vergaderinge ghecommitteert.

Is mede verscheenen D. GUILHELMUS BAUDARTIUS, dienaar der kercke tot Zutphen, wt den name ende bij laste des synodi des vorstendoms Gelre ende des graefschaps Zutphen, ghelijck D. LIBERTUS FRAXINUS dit jaer bij den Geldrischen synodo wt den name van den synodo van Zuythollandt (met approbatie van mijnheeren Staten, die hiervan verwittighet zyn) gheweest hadde. Ende sal tzelve alsoo voortaan door des Heeren ghenade ghecontinueert worden om d'onderlinghe correspondentie willen te onderhouden, achtervolghende de resolutie, daervan in den laesten synodo van Suijdthollandt artic. 19 verniewt.

Zijn alnoch met behoorlicke credentie bij de vergaderinge ghecomen wt den name ende bij laste des synodi van Noordthollandt D. PETRUS PLANCIUS ende CORNELIUS HILLENIS junior, dienaren tot Amsterdam ende Almer respectijvelicken.

Die vermaeninghe, dienende tot eenen aenvanck des synodi³⁾, is bij HER-

¹⁾ „Schatzius” O en H hebben „Schutz”. ²⁾ „dienaar ten Brijl” ontbr. in O en H. ³⁾ „dienende — synodi” ontbr. in O, H en L.

MANNUM HERBERTII, dienaar ter Goude, wt 1 Corinth. 13 v. 1 ghedaen. De acten des laestgehouden synodi zyn gheresumeert ende is gehoirt het rapport der ghedeputeerden deses synodi op eleken artickel, daerin hen last gegheven was.

Resumptie der artickelen des laestgehouden synodi. — 1. Generale synodus ¹⁾. — Ten eersten, aengaende den 7^{en} artick. des laestgehouden synodi van de bevorderinghe om den generalen synodum te houden, is geresolveert: alsoo de synodus verstaen heeft, dat daerinne dit jaer door verscheijden oorzaecken niet wtgericht en is, soo is bij deselve haeren ghedeputeerden last gegheven, dat zij de kercke tot Amsterdam (die tzelve versochte) de handt zullen bieden om wijders aen te houden, hetwelcke D. BAUDARTIUS oock verclaerde te zijn de goede meijninghe van die van Gelderlandt ende Overissel.

2. *Legher te bedienen ende sieckentroosters.* — Aengaende den 8^{en} artickel, van de loetinghe om den legherdienst te doen, deselve wert teghenwerdelyk ghebruijct. Ende voorts soveele belangt van eenighe sieckenbesoeckers int legher neffens den predicanten te stellen, zijn mijnheeren Staten (die daeromme aengesproken zijn) daertoe niet qualick ghesint. Ook heeft D. BAUDARTIUS, ghedeputeerde wt Gelderlandt, wt den name der kercken zijner provincie belooft, dat deselve mede helpen willen tot den leger, soo wanneer het ghetal haerer dienaren wat groother wesen sal.

3. *Homade.* — Die kercke van Hoomade, gheruert artic. 9, wert provisionelicken bij combinatie bedient met goede ordre ende ruste, twelek de synodus voor desen tijdt alsoo laet blijven, ende vermaendt alnoch de classe van Leijden te arbeijden, dat de kercke voorschreven wederomme met eenen eijghenen dienaar versien worde.

4. *COUWENBERCH.* — Noopende GILLIS VAN COUWENBERCH, artic. 10, alsoo hij overlange van den synodo eenen looper ende schismaticus verclaert is, wert den classi van Gorchum mits desen belast, dewijle hij niet af en staet, ende sooverre hij niet en kan gheweert werden (waertoe de ghedeputeerden verder sullen arbeijden bij den heeren Staten om, alsoo belooft was, aen den gouverneur tot Hoerden te schrijven) teghens hem te procederen met kerklicke censuijre ende afsnijdinghe, ten ware bevonden wierde, dat hij hem noijt tot de ghemeijnschap onser kercken begheven en hadde, waernae de classis voorschreven sal verneemen.

¹⁾ In L cntbr. alle marginalia. Bij O en H komen zij in eenigszins gewijzigden vorm voor.

5. ADAMUS BILICHIIUS. — Roerende ADAMUM BILICHIIUM, artic. 11, is nae lange deliberatie ende overweginghe van tghene in zijn zaecke ghedaen was, beslooten dat men hem niet wijder dringen sal om eenighe belijdenisse te maecken ende te doen drucken. Maer alsoo de belijdinghe, van hem ghemaect ende met zijn eijghen handt geschreeven ende onderteekent (dewelcke onder desen synodo berustet), van hem door hulpe der ghedeputeerden met notulen op den kant vermeerdert ende verclaert is, soo sal ment daerbij ende bij de schuldbekentenisse, achter de belijdenisse voorschreven van hem ghestelt, laten blijven, ende sal de synodus deselve bewaren om daermede te doen, sooals zij tzelve (na dat hem ADAMUS in toecomenden tijden aenstellen zal) oordeelen ende bevinden te behoiren. Ende hiermede sal men den voorsch. ADAMUM houden voor ghereconcilieert met den kercken, welverstaende dat zijn schuldbekentenisse in den kercken van sGravensande, Wijringhen ende Mondtfoordt (volgende de voorgaende resolutie) der ghemeijnte voorgedraghen sal worden. Ende sullen de ghedeputeerde des synodi, als het tydt is, tot dien eijnde aen den voorsch. kercken schrijven ende de forme der schuldbekentenisse oversenden, verhopende, hoewel Mondtfoordt onder desen synodo niet en staet, dat ment aldaer mede door voorgaende versoeck wel sal ghedaen krijghen. Ende aengaende de landwinninghe is goetghevonden, dat de voorschreven ADAMUS deselve voor de voorschreven publicatie sal soecken te vercrijghen, waertoe hem acte van reconciliatie van synodi wegghen sal gegheven worden, doch blijven (achtervolgende de voorgaende resolutien) wtghenomen de kercken van Hollandt, Zeelandt ende Wtrecht, in dewelcke ADAMUS niet en sal moghen (om der ontstichtinghe willen) in den dienst ontfanghen worden. Ten laesten sal dit altemale bij de ghedeputeerden overgeschreeven worden aen de kercken van Gelderlandt, ten eijnde zij kennisse daarvan moghen hebben.

6. *Kercke ter Goude.* — Alsoo oock de synodus verstaet, dat in de kercke ter Goude nu twee wettighe ende ordinaris dienaren zijn neffens HERMANNUM HERBERTSZ, namentelicken den sone HERMANNI voorschreven, die weder thuys ghecomen nu cloeck ende ghesondt is, ende HERBOLDUS à TOMBURCH, die attestatie heeft verthoont, daer de classis een verghenoegen aen heeft, soo is goetghevonden, dat ment nu daerbij late berusten. Ende de reste, belangende de conformiteit met den anderen kercken, dat men tselfde den tydt alnoch mede bevelen zal, verhopende dat tghene hiervooren daertoe ghedaen is, mettertijt zijn werckinghe sal hebben, waertoe oock HERMANNUS eernstelick vermaent is te arbeijden, twelck hij belooft heeft te doen.

7. *Gheexamineerde bij de faculteit der theologie.* — Roerende den 13

artic. is beslooten dat men nae den woorden: voor absolute gheexamineerde dienaren, stellen zal dese woorden: sooveel de suffissantheydt der wetenschap der leere aengaet. Want de synodus noijt verstaen heeft, dat iemandt simpelijck gehouden mach worden voor genoegh gheexamineert ende bequaem tot den dienste, dan die van den collegio pastorum (dat is van den classe) gheexamineert is, welke classis oock lettet op de gave van leeren ende op den wandel desghenen, die bekendt sal worden bequaem tot den dienste te zijn.

8. *Ongeregeltheyden ende specialick in houwelicken.* — Wat aengaet den 14 artickel hebben mijnheeren Staten beloofd met den Raedt Provinciael te spreken, opdat ordre gestelt worde teghen de ongeregeltheijden. Ende heeft mijnheere den raedtsheere CASEMBROOT de vergaderinghe hoope gegheven, dat binnen corten tijdt daerinne wat ghedaen sal worden ende specialick teghen die ongeregeltheijden, die in den houwelicken ommegaen. Vorder blijft den last der ghedeputeerden dat zij sullen aenhouden om tghene noch niet vercreeghen en is te moghen vercrijghen.

9. *Burssen.* — Van ghelijcken blijft haeren last om te vervolghen het stuck van de burssen, artic. 15 gheruert, waertoe wat hoope bij den curateurs gegheven was.

10. *Buijren ende Culenburch.* — Oock zullen mede de ghedeputeerde de handt noch bieden den classi van Gorrichum, diet hen (alst bequaemheijt sal weeten ¹⁾) verwittighen zal, om bij haere Ghenaden VAN HOOHENLOO ende CULENBURCH respectijvelicken te vercrijghen, tghene artic. 17 ende 18 ghestatueert is.

11. *Correspondentie met anderen synoden.* — Belangende het tweede deel des 19 artic., spreekende van de correspondentie te houden door onderlinghe legatien oock met andere particuliere synoden behalven Gelderlandt, de synodus, lettende op den brief van die van Overissel aen dese vergaderinghe ende opt advijs der ghedeputeerde van sommige classen van Zeelandt, heeft beslooten de saecke voor desen tydt te laten berusten, mits dat men in de andtworde aen die van Overissel haer bedancken zal van haere goetwillicheijt ende bidden, dat zij tot haerer gelegentheijt sooveele haer aengaet correspondentie willen ingaen ten minsten voort eerste met dese provincie van Hollant.

¹⁾ „bequaemheijt sal weeten” O en H hebben „bequaemst sal wesen”.

12. *Boekken op de herdructe Justificatie ende COOLHASEN.* — Nopende den 20 artic. hebben de ghedeputeerde des synodi mijnheeren der magistraet tot Leijden contentement ghedaen vant boekken teghen de herdructe Justificatie, buiten advijs ende weeten des synodi wtgegeven. Is oock ingebracht dat vermaeninghe ende censure gedaen was aen denghene, die hierinne beschuldicht worden. Ende het boekken, wt bevel des synodi teghen het lasterschrift COOLHASII met advijs der ghedeputeerden des synodi ghemaect ende ghedruct, is in der vergaderinghe overgegeven ende eleken classi een copije toeghesonden.

13. *Overquartieren.* — Alsoo zijn Ghenade VAN NASSAW etc. ende den heere VAN NIEUWENOORDT begonnen hadden te doen, tghene artic. 24 des laesten synodi vermeldt is, soo wert hiermede goetgevonden, dat de ghedeputeerden van beijden synoden van Hollandt vorder sullen op tselfde aenhouden ende besonder dat vroomme ende goede dienaren in den overquartieren gestelt moghen worden.

14. *Jonge scholieren.* — Aengaende den 28ⁿ artic. hebben de ghedeputeerden des synodi aenghedient zekere qualiteijten, by hem opt behagen des synodi geconcipieert ende die sij achten in den jonghers, voor dewelcke subsidie versocht wert, gherequireert te worden, namentelijck dat zij wettich geboren zijn, gheen afsienlicke smette des lijchams en hebben, dat zij ten minsten twaelf jaeren oudt zijn ende eenen goeden progressum in studiis ghedaen hebben, soodat zij ten minsten het adjectivum ende substantivum wt den regelen van syntaxis weten tsaemen te brenghen, item dat zij hebben een goede wtsprake, ende de ouders verclaren, dat zij deselve haere kinderen ten dienste der kereke destineeren ende, indien zij van anderen sinne wierden, de oncosten restitueeren zullen. Alle hetwelcke bij mijnheeren den ghecommitteerden raden gheapprobeert was, ende bij den synodo teghenwordich voor goedt aenghenomen ende mede inghewilliget is.

15. *Rapporteeren ijct buijten den synodum.* — Wat belangt den 29ⁿ artic., in denwelcken onder anderen staet, dat soo wie naemaels bevonden sal worden ijct gherapporteert te hebben wt de vergaderinghe des synodi bij denghenen, die tot deselve vergaderinge niet en behoiren, deselve verclaert sullen worden inhabijl etc., is goetgevonden daerbij te voeghen tot breeder verclaringhe van dien, dat men distinctie sal maecken, aen wijen, wat ende wt wat ghemoedt sulck rapport sal ghedaen zijn, om met oordel des synodi inhabijl verclaert of, sulx als den synodus na discretie sal goetvinden te behoiren, gecensureert te worden.

16. *Paep te Lexmonde.* — Den paep te Lexmonde aengaende, om wiens willen den heere VAN BREDERODE aengesproken was, is gheresolveert eens voor al, dat de classe van Gorchum daerinne doe, wat zij kan, sorghe draghende den standt der kercke te Lexmonde te rechte te brenghen ende te vorderen nae vermoghen.

17. *Oeffeninghe der studenten tot den kerckendienste.* — Sooveele aengaet de oeffeninghe eenigher studenten tot den dienste der kercke, alsoo mijnheeren Staten (die hiervan aengesproken zijn) de sake goetghevonden hebben aen de vroetschappen der steden te brenghen, soo is den ghedeputeerden des synodi opgheleydt verder aen te houden.

18. *Lijkpredicacien.* — De lijkpredicacien belangende, alsoo deselve bevonden zijn noch in den classe van Wourden, Bommel ende elders onderhouden te worden, zijn de classen vermaendt ende belast metgaders de visitatoren derselven toe te sien, dat se afgeschaffet ende bij den dienaren, aen dewelcke dat se versocht worden, gheweyjgert sullen worden volghende de resolutien, dickwijls hierop ghenomen.

19. *Translatie des bijbels.* — Opt artikkel van de oversettinghe des bijbels is goetghevonden, dat men sal schrijven aen de dienaren, die wt den name van eenighe classen in Zeelandt ons hebben laten weeten haer ghevoelen te zijn, dat men alleen eenighe plaetsen voorneemen soude te corrigeren ende dat een ijeglick zijn correctie aen deghene, die daertoe ghedeputeert zouden zijn, over soude senden etc. Is goetghevonden haer te laten weeten, dat dese vergaderinghe niet en kan veranderen de resolutie des generalen synodi, welcke is, dat men een nieuwe translatie voorneemen sal, hoewel de synodus verstaet, dat men bij den text des teghenwordigen bijbels blijven sal, soo nae het moghelijk is, ende dat oversulx den synodus van Zeelandt niet anders te doen en staet als haer oordeel te gheven van de persoonen in de plaetse ALDEGONDII ghenoomt, in welke persoonen de Noordhollandsche synodus metgaders die van Gelderlandt ende Overissel tevreden zijn, ende sal verder volghende de resolutie tghene ghetranslateert sal worden mede toeghesonden worden aen den dienaar, bij henlieden tot de revisie, alsoo men verstaet, al over langhe ghedeputeert. Ende alsoo die van Vrieslandt, aen dewelcke hiervan voorhenen geschreeven is, tot noch toe niet en hebben gheandwordet, sal aen hen wederomme geschreeven worden ende bejide, die van Vrieslandt ende Zeelandt, worden veradvertteert, inghevalle zij alsnoch in ghebreecke souden blijven, dat men, om de sake niet te retardeeren, achter den tijdt van twee maenden nae

ontfanghene advertentie haer stilswijghen voor consent sal houden. Sal insghelijcks hiervan geschreeven worden aen die vant Sticht van Wtrecht ende die van Groeningerlande ende Ommelanden om haer advijs mede te hebben, hoewel men diesniettemin met het begonnen werck voortgaen sal. Ende opdat de dienaren, tot de translatie ghedeputeert, tot sulcken werck moghen vacceeren, is beslooten, dat de kercke van Delft met een of twee dienaren soolange gheassisteert sal worden wt de costen, tot dit werck bij mijnheeren Staten ghedestineert.

20. *Trouwen opt stadthuijs.* — Van het trouwen opt stadthuijs van eenighe, dewelcke nochtans ten gehoire des woordts Gods comen, streckende tot eenen misbruijk der ordonnancie van de pollicie, dewelcke oock wt misverstandt bij sommighe overtreden wert, sullen de classen haere swaricheijden den ghedeputeerden des synodi met den eersten overschrijven om in tijts aen den heeren Staten te remonstreeren, dat hierin ordre ghestelt ende declaratie mach ghedaen worden in de houwelixordeninghe.

21. *Battementspeelen.* — Insghelijcken sullen die ghedeputeerden aenhouden aen den heeren Staten of aen het Hof, dat de battementspeelen gheweert worden ende besonder des Sondaegs onder den predicacien ende allernaest den kercken, tot verhinghe des godesdienstes ende tot eenen misbruijk des woordts Gods streckende.

22. *Doopen der papen ende pauselicke exercitien.* — Alnoch sullen de ghedeputeerden des synodi met die van Noorthollandt aenhouden, dat het doopen der papen ende andere pauselicke exercitien ende Jesuijterije verhindert worden door autoriteit der heeren Staten. Het sullen oock diet van doen hebben om te beletten de Ubiquitisten, met discretie aen den Hove Provinciael daerom aenhouden, ghelijck men verstaet, dat die van Wourden met vrucht ghedaen hebben.

23. *Joos, den duijn-heremijt.* — Is noch den ghedeputeerden belast op eenen Joos, hem onthouden hebbende te Haerlem in de duijnen in forme van eenen heremijt, te letten ten eijnde, indien hij noch niet gheweert en is, als haere Eedelen belooft hadden, hetselve ghedaen mach worden.

24. *Schoelordre.* — Om een goede schoelordeninghe te hebben was bij den ghedeputeerden des synodi rappoort ghedaen, dat mijnheeren Staten hiervan mijnheeren van den Hoove van Hollandt ijet in handen ghestelt hadden ende goede hope was daerinne wat ghedaen te zullen worden, ende zijn daerom de ghedeputeerden des synodi belast noch verder aen te houden.

25. *Refutatie der Wederdooperen.* — Alsoo die van Noorthollandt aendienden, dat JACOBO ARMINIO bij haeren synodo opgeheijdt was een corte refutatie te schrijven van alle dwalinghen der Wederdooperen, soo ist ter begheerte der voorsch. brooderen alhier mede goetgevonden ende dat hij, eenighe tractaetgens geschreeven hebbende, deselve den ghedeputeerden oock van desen synodo toesende.

26. *Incidenten ende ten eersten van tot Hillegersberghe.* — Alsoo daer geschil ende oneenicheijt was voorghevallen in den dorpe van Hillegersberghe tusschen ADRIANUM JANSZ, predicant aldaer, ghevoegt met eenighe lidmaten der kercke ter eenre, ende CLAES WILLEM DAMEN ende ADRIAEN JANSZ, ouderlingen, voor haer ende wt den name der andere lidmaten der kercke voorschreven, ende meer anderen, dewelcke gheerne gehadt hadden, dat ADRIANUS haeren dienaar om redenen, die sij teghen hem meijnden te hebben, van zijn plaetse ghetransfereert ende op een andere plaetse soude ghestelt worden, ter andere zijde, soo is met den tydt deselve twist ende verdeeltheit sooverre ghecomen dat de classis van Rotterdam (daeronder dat sij resorteeren), van de gelegentheit der voorghemelde kercke ende alles wat daer ghepasseert was ende noch tegenwordelick ommeginck wel gheinformeert zijnde, door eenighe dienaren wt den classe gesocht heeft tot de meeste stichtinghe meermaels haerlieden te bevredighen ende de verschillende questie ter neder te legghen, maer is hetzelfde te vergehefs gheweest, alsoo het scheen te verre ghecomen te zijn, ende dat de herten aen wederzijden alsoo ghestelt waren, dat sij qualicken met malcandren konden verdraghen. Ende heeft daerom de classe ADRIANO JOANNIS gheraden liever selfs om vredes willen een eerlick afscheijdt te neemen, ende wilde de classe hem alle bijstandt doen tot een ander bequame plaetse te moghen comen, hetwelck ADRIANUS, hem beraden hebbende, bewilliche maer naederhandt wederom weijgherde te doen, ende eijndelicken den twist meerder wordende, de classe ter noodt bedwonghen zijnde, het daerhenen ghedirigeert ende gebracht heeft, soodat ten laesten beide parthijen haere saecke den classi hebben in handen ghestelt ende tot eijndelicke beslichtinghe overgegeven. Waerop de classe, op alles, daerop behoirde ghelettet te worden, rijpelic ghelettet hebbende ende alles overleijdt ende overwoghen, wat tot vrede ende welstandt der kercke tot Hillegersberghe soude moghen dienlick zijn, hebben bij wtsprake verclaert, dat het oirbarlijck was, dat ADRIAEN JANSZ (tot zijner tydt) soude vertrecken, ende dat men sorghe soude draghen dat hij van een ander plaetse mocht versien worden. Maer ADRIANUS JANSZ ende diet met hem hielden, met de wtsprake des classis haer eerst wel tevreden houdende maer daerbij niet per-

sisterende, hebben haer als appellanten eijndelicken ghedraghen aan den synodum, dewelcke nae kennisse der saecken ende parthijen ten wederzijden ten vollen ¹⁾ gehoirt zijnde, naedat oock dieghene, die te vermaenen stonden, door den praesidem deser vergaderinghe vermaent zijn gheweest, verclaert ende wtghesproken heeft, sulx als hiernaevolgt: Eerstelick dat ADRIAEN JANSZ, welcke wt cracht vant ghewijsde des classis van zijnen dienste voor eenen tydt heeft stille ghestaen, wederomme sal gheadmitteert ende toeghelaten worden tot Hillegersberghe te predicken ter tijdt toe, dat hij erghens elders beroepen werde, waertoe de classe van Rotterdam (twelck oock de andere dienaren belooft hebben) alle mogelijke devoir doen sullen, dat het met den eersten gheeffectueert moghe worden. Ende bij sooverre de plaetse, daer ADRIANUS sal beroepen worden, hem niet aen en staet, soo sal het bij den ghedeputeerden des synodi staen te verclaren, of hij hem met de plaetse, die hem beuren mach, hem behoirt te laten ghenoegeen ende tevreden te houden, ende sal ADRIANUS gehouden wesen haer advijs ende oordel hierinne nae te comen, verclarende vorder de synodus, howel haer gheene genoechsamen reden blijckelick zijn voorghecomen, waerom ADRIANUS soude verdient hebben absoluijt wt zijn plaetse te moeten scheijden, ghelijck bij zijn partije gesustineert wert (als oock de classe hem gheene opgheluydt heeft), dat hij nochtans in aenmerkinghe van den teghenwordigen standt der kercke tot Hillegersberghe, daerop oock de classis haer oogemerck voornamelijck ghenomen heeft gehadt, de synodus in conformiteijt van tghene, dat in zyn saecke bij den classen is goetdghbevonden, mede voor goetd ende gheraden heeft aenghesien, dat ADRIANUS (ghelijck verhaelt is) ter eerster ghelegentheijt van plaetse veranderen sal etc. Het zijn oock twee wt het midden van dese vergaderinghe ghelastet worden nae Hillegersberghe te trecken om aldaer d'eene ende d'andere van der ghemeijnte (die te becomen zijn) te kennen te gheven hetghene in dese sake bij den synodum ghedaen ende gheoordelt is, metgaders de schultbekentnisse van de teghenpartije ADRIANI in regardt als boven, die voor den synodo ghedaen is, ende dat zy met malcandren ghereconcilieert zijn ende veeneicht. Ende sullen voorts deselve ghecommitteerde alle neersticheijt doen om die ontruste ende vervrembde herten aldaer tevreden te stellen ende wederomme tot malcandren te brenghen, hen vermaenende ten wedersijden in hetghene, dat in deser saecke bij den synodum ghedaen ende gheoordelt is, tevreden te wesen ende malcandren met liefde te bejeghenen, ghelijckerwijse oock ADRIANO belastet is hem stille te draghen ende nae vrede ende eenicheijt te staen ende gheen oorsaecke te gheven van nieuwen twist,

¹⁾ „ten vollen” ontbr. in O en H.

opdat de synodus niet veroorsaect en werde met ernst te handelen. Ende heeft den ghedeputeerden belast hierinne toesichte te nemen ende nae ghelegentheijt te doen, ten eijnde dat, alle voorgaende dingen in vergetenheijt ghestelt ende begraeven zijnde, voortaan rust ende vrede ende eendrachticheijt in deselve ghemeijnte moghe bevonden worden etc. Ende sal het inhoudt van desen op Sondach in acht daghen bij eenen van den voorghemelden ghecommitteerden tot Hillegersberghe van den predickstoel worden voorghedraghen. Aldus ghedaen ende wtghesproken in onse synodale vergaderinghe den 19^{en} Augusti 1600. Ten laesten is goetgevonden in deser sake, dat de kercke tot Hillegersberghe met den classe ende den ghedeputeerden des synodi opt believen van mijnheeren van Rotterdam eenen anderen dienaar te beroepen haere vrijheijt behouden zal. Des sal D. BECIUS met eenen dienaar wt den classe van Rotterdam Sondaghe naestcomende tot Hillegersberghe de acte aflesen ende voorts partijen, die absent gheweest zijn verleden Sondaghe etc. te bevredighen.

27. ABRAHAM JANSZ. — ABRAHAM JANSZ, predicant gheweest tot Goorede, heeft zijn clachten ghedaen over den classen van den Brijl van weggen der weijgheringhe van zijn versochte attestatie tot zijnen merckliken achterdeel, alsoo hij daerdoor verhindert was tot Weerder, daer hij beroepen is, zijnen dienst te doen, dewijle de classis van Wourden (welcke verclaert heeft van zijn incomen in den dienst aldaer niet gheweeten te hebben) hem niet en wil toelathen op den predickstoel te comen, voor ende aler dat hij behoorlicke attestatie van zynen classe sal verthoont hebben. Die van den classe van den Brijl hierop gehoort zijnde, hebben haere redenen van weijgheringe der vergaderinghe voorghestelt, dat ABRAHAM behalven zyn ghewoenlicke onregeltheijt des levens in drincken, vuijle propoosten wt zijnen mondt te laten gaen, die geheel ergerlijck zijn, den dienaren in den Brijl eenighe zeer schampere brieven leppichliken heeft toegeschreeven (welcke in der vergaderinghe zijn voorghelesen) behalven eenighe andere quade geruchten, welcke mede zijn voorghecomen, daervan den ghedeputeerden des synodi memorie gegheven is. Is mede verhaelt bij den ghedeputeerden desselven classis, dat ABRAHAM JANSZ de zaecke gebracht hadde tot de ghecommitteerde raden, dewelcke den classi hadden belast ofte hem na zijn versoek behoorlicke attestatie te gheven of de redenen van haere weijgheringhe schriftelicken aen haere Eedelen over te senden, maer heeft de classis haere Eedelen tot andtwoorde overghesonnen, dat sij op haere laeste vergaderinghe, alwaer ABRAHAM selfs verscheenen is, zijne saecke ende gelegentheijt met malcandren eendrachtelick overleydt hebbende, hem met goeder consciencie gheen attestatie en conden gheven

ghelyck deselve van hem versocht wert, ende dat oversulx zijn saecke opten aenstaenden synodum (alwaer haere Eedelen haere ghecommitteerde hebben) gebracht soude worden, hetwelcke hem oock was aengeseydt. De vergaderinghe dan rijpelijk op alles lettende, wat van wedersijden voortgebracht is, ende dat de voorgaende geruchten van ABRAHAM JANSZ niet sonder groothe ergernisse gheloopen hebben ende noch liepen, soodat oock eenighe persoonen van qualiteijt mejnden ende oentlicken wtspreecken, dat men sulck eenen in den dienst der kercke niet en behoirt te lijden, heeft goetghevonden ende gheordoneert dat twee dienaren, namentelicken D. WERNERUS HELMICHUS ende D. FRANCISCUS LANSBERGIUS, met eenen dienaar wt den Brijll met den allereersten tot Gooree sullen trecken om nae de waerheijt van alles naerder ende breeder te verneemen ende certificacien ofte acte authentijck tot verzeketheijt te verwerven, daert hen doenlick sal zijn. Sal oock specialick ende met namen vernomen ende ondersocht worden, hetghene in de wtsprake van de drie classen over de suspensie is open blijven staen noopende zekere ordonnancie der heeren Staten ende andere dinghen, welcke doemaels niet en konden beweesen worden, ende sullen haer wedervaren aan de ghedeputeerden des synodi overschrijven, dewelcke mits desen bij den synodum belastet worden nae bevindinghe der saecken met ABRAHAM JANSZ te handelen, alsoo zij wtwijsende haere consciencien tot eere van den dienst ende tot stichtinghe der kercke bevinden sullen te behoiren.

Gravamina. — 28. *Abusen dickwyls gheremonstreert.* — Voorts aengaende den eersten artickel der wtschrijvinghe deses synodi van de abusen, aen de heeren Staten meermaels gheremonstreert ende noch niet ghebetert, heeft de synodus gheordineert, dat haere ghedeputeerden daerom alnoch sullen aenhouden ende continueeren. Ende want het 13 artic. gravaminum hiermede eens is, soo is hetselfde tot desen gherefereert ¹⁾).

29. *Armengoeden, rekeningen ende kerckmeesters.* — Alsoo oock volgende den tweeden artickel ²⁾) in sommighen plaetsen ende met namen ten platten lande veel jaren lanck gheen rekeninghe van den kercken ende armengoeden ghedaen en is ende de dienaren, die van ouden tijden altoos bij de rekeninghe zijn gheroepen gheweest, thuijs ghelaten, oock in sommighe plaetsen gheen kerckmeesters ghestelt en worden, zijn de ghedeputeerden des synodi belast aen te houden bij den heeren Staten, dat hierin ordre ende toesichte ghenomen ende kerckmeesters, daer se niet en zijn, ghestelt wor-

¹⁾ „Ende want — gherefereert” ontbr. in O, H en L. ²⁾ „oock — artickel” ontbr. in O, H en L.

den, dat oock, daert tot noch toe geschiedt is ende geschieden kan, de dienaren, ghelijck het wel behoirt, bij de rekeninghe nae ouden heercomen gheroepen ende alsulcken goeden niet verdonckert maer veel meer ten meesten prijse aengheleijdt worden.

30. *Die sonder attestatie vertrecken.* — Sommighe nae inhoudt des derden artickels ¹⁾ vervrembden geheel ende al van der kercke door haer vertreck, comende sonder attestatie in plaetsen, daer se niet bekendt en zijn, hetzij dat sij gheen attestatie versocht hebben, of dat sij deselve niet en verdienen. Soo heeft dese synodus noodich bevonden, dat de dienaren hierop sullen letten ende aen den kerckenraedt ter plaetse zij woonen van haere ghelegentheit overschrijven, opdat sij aengesproken, vermaent ende weder te rechte mogen gebracht worden, voornaemlijck opdat door dieghene, die afgesneeden zijn ofte onder de censuire der kercke staen ende eenighe erghernisse gegeven hebben, het aventmael des Heeren, waertoe zij haer elders door nieuwe belijdenisse souden moghen begheeven, niet ontheijlicht worde.

31. *Weijnighe kinderen ten doope.* — In diverse plaetsen worden weijnighe kinderen, ghelyck het vierde artickel vermeldet ²⁾, ten doope gebracht ter oorsake vant incruipen ende doopen der papen ende Jesuijten, waerteghen anno 1582 placate ghedaen was, dewelcke in vergetenheit bijnae ghecomen is, ende zijn daerom belast de ghedeputeerden des synodi aen te houden, dat deselve verniewt ende int werck ghestelt mach worden.

32. *Onghedoopt werden met ghedoopte ghetrouw.* — Onghedoopte begheven sick met ghedoopte persoonen ten houwelicke, volgende den 5 artic. der wtschrijvinghe, tot verijdelinghe des verbondts Gods, wechneeminghe der lijvrij des christendoms ende approbatie des wederdoops, ende worden alsulcke meerderdeels bij den magistraten ghesolemnizeert. Heeft daerom de synodus haere ghedeputeerden belast met die van Noordthollandt ghelijckelicken aen mijn Eedelen heeren Staten aen te houden, ende dat de classen hen met den eersten haere swaricheijden oversenden, opdat ordre hierinne ghestelt mach worden.

33. *Paep tot Oostgheest.* — Den paep tot Oostgheest, hem nu langen tijdt onderwonden hebbende des schooldienstes, gaet stoutelicken voort int

¹⁾ „nae — artickels” ontbr. in O, H en L. ²⁾ „ghelyck — vermeldet” ontbr. in O en H.

leeren van allerlei paepsche boecken. Ende want men bevindet, dat Oostgheest onder Wassenar resorteere ende den officier alsoo ghesint is, dat hij niets daertoe en doet, soo zijn de ghedeputeerden des synodi belast hiervan te remonstreren, opdat niet alleen desen maer oock veele andere zijns ghe-lijcken gheweert worden ende zij der religie niet langer achterdeel en doen tot naedeel des landts, den staet desselven ondergravende¹⁾, maer dat ter contrarie de scholen van goede meesters, der religie toegheedaen zijnde, versocht mochten worden, waertoe het goedt zal zijn aen te houden op de placaten, bij mijnheeren Staten daerop ghemaect, ende dat de kercken ende classen haer recht in desen om toesichte te neemen overt aenneemen der schoolmeesteren ende derselven dienst toeghelaten worde etc.

34. *Dootslaghers niet te recommandeeren.* — Dootslaghers der kercke²⁾ te recommandeeren tot verval van haeren oncosten ende sick te laten ghebruijken in publijcken soun over alsulcken moetwilligen feijten, waervan in den 7 ende 8 artic. der wtschrijvinghe vermeldet is, oordeelt de synodus te strijden teghen het officie der kerckendienaren, derwelcke ampt is de dootslaghen te bestraffen ende de magistraten tot haer ampt te vermaenen. Sal nochtans eenen dienaar met voorsichticheijt partijen moghen vermaenen tot versachtinghe der ghemoederen sooveel de conscientie betreft, sonder hen eenen voet te gheven tot het vercrijghen van remis om de justitie niet te retardereen.

35. *Misbruijken op den Sondaghen, vast ende bidtdaghen.* — Op den Sondaghen, vast ende bidtdaghen simpelick te verbieden het rijden ende varen met schuijten of wagheneen, artic. 9, verstaet de synodus, dat men dit haere Eedelen niet en mach te voeren legghen, maer het tappen onder den predicacien om drinckghelagen te houden ende besonder op den vast ende bidtdaghen is teghen Gods ghebodt ende teghen de wtschrijvinge der heeren Staten, alreede ghedaen, ende wert tselve gherefereert tot de andere misbruijken, om welcke te verhinderen men bij de heeren Staten sal aenhouden.

36. *Tractaet van de beroepinghe der dienaren.* — Een tractaetgen te stellen van de beroepinghe der dienaren teghens den secten ende het pausdom³⁾, in den 10 artick. der wtschrijvinge gheruert, was in den generalen

¹⁾ „tot naedeel — ondergravende” ontbr. in O en H. ²⁾ „der kercke” ontbr. in O en H. ³⁾ „teghens — pausdom” ontbr. in O en H.

synodo opgheleydt D. ARNOLDO CORNELII ende heeft hem de synodus ghebeeden daarmede voort te gaen.

37. *Kercken in den Cleefschē lande.* — Sommighe kercken in den Cleefschē lande hebben door D. BAUDARTIUM wt Gelderlandt ende in de wtschrijvinghe artic. 11¹⁾ door anderen dienaren int particulier versocht om met eenen goeden dienaar, denwelcken zij wilden gageeren, versorcht te worden, twelck de synodus haer gheadvoijeert heeft, vermaenende de classen om eenen goeden man op te speuren, waertoe goede hope was etc.

38. *Ghedoopt te worden in een plaetse, daer men onbekendt zij.* — Die niet ghedoopt en zijn ende in anderen plaetsen, daer se onbekendt zijn, henen gaen om ghedoopt te worden, waervan int 12 artic. gravaminum verhaelt is, en sullen deselve niet entfanghen worden sonder getuichnisse des dienars haerer woonplaetse te verthoonen, opdat de kercken niet bedroghen ende den doope stichtelick aen haer mach bedient worden, met vermaeninghe dat sij haer oock tot het andere sacrament begheeven.

39. *tLandt van Altena ende andere plaetsen.* — In den lande van Altena, volghende den 14 artic. gravaminum, hebben sick inghedronghen, soo men verstaen heeft, eenighe papen wt Noorthollandt omtrent de drie plaetsen, tot dewelcke mijnheeren Staten gagie gheordonneert hebben, maer die noch van gheen predicanten versien en zijn. Heeft daerom de synodus ghebeden mijnheeren de ghecommitteerde, van mijnheeren Staten tot desen synodum ghecomen, met mijnheeren den advocaet ende haere Eedelen te spreekken, ten eijnde dat niet alleen in den lande van Altena sauvgarde voor eenighe dienaren vercreeghen mach worden maer oock in de Langestate ende in Bommelre ende Tjilre waerden, waervan in den synodo vermaen ghedaen is, ende dat alsoo deselve plaetsen met goede, vroomē dienaren bestelt ende de papen gheweert worden, waerom oock de ghedeputeerden des synodi sullen aenhouden.

40. *Weduwen ende weesen, ende de weduwe BACHUSII.* — Is mede goetghbevonden niet alleen der weduwen der predicanten maer oock der vader ende moderloose kinderen derselven in de remonstrantie aen mijnheeren Staten te ghedencken, waerinne de ghedeputeerden van beijden den synoden met malcandren zullen arbeijden met remonstrantie, wanneert van nooden wesen sal. Ende wat aengaet particulierlick de weduwe BACHUSII, alsoo hij over

¹⁾ „ende in — 11” ontbr. in O en H.

langhe jaren predicant ter Goude gheweest is ende daernae tot Isselsteijn ghestorven, sullen de classen van der Goude ende Wourden, nemende tot haerer hulpe de magistraet van der Goude, aenhouden om alimentatie als andere weduwen voor haer te verrijghen.

Andere incidenten in den synodo voorghefallen. — 41. *Solemnizatie opt stadthuijs.* — Dewijle dat men bij occasie vant 5^e artickel der wtschrijvinghe van de onghedoopte met ghedoopte persoonen ghetrowt te worden verstaen heeft, dat de secretarissen mede niet alleen lichtveerdelicken de solennizaten der houwelicken vervorderen, maer oock de sommige voorlesen het formulier gebruikelick in der kereke, twelck de synodus verstaet niet te betaemen, sommige volghen het formulier LUTHERI, andere en verstaen niet, wat zij doen ende mejnen, dat dese solennizatie alleen zij een preparatorie trouwe om noch bij eenen priester sich te laten trouwen, soo sullen de ghedeputeerden des synodi dit mede met die van Noordthollandt remonstreren ende de classen int particuliere haere magistraten aenspreken, opdat een zeker formulier ghestelt ende dese ongeregeltheyt gheweert worde.

42. CASPAR COOLHASE. — Alsoo bij D. PLANCIUM den synodo aenghedient is, dat CASPAR COOLHASE, nu lange jaren tot Amsterdam gheresideert hebende, in zyne verkeerde opinien persisteert ende hem zeer partijdich teghen de kereke draegt (ghelijck desen synodo overvlodelicken oock ghebleken is) ende dat oversulx bij de kereken van Suijdhollant teghen hem wel behoorde gheprocedeert te worden, soo ist dat de synodus de kereke van Amsterdam, overmitz hij nu langhe jaren onder haere opsichte niet als een predicant maer als een particulier persoon zijnde staet, versocht heeft, ghelijck sij hem over lange vermaent heeft ende dat te vergheefs, dat sij in soodanighe vermaeninghe ende aenspraecke voortgae ende, soo hij obstinaet blijft, met de afsnijdinghe teghen hem handele, want dese synodus verstaet, dat sulck eenen niet dan al te langhe ghetolereert is, dewelcke de ware christelicke Ghereformeerde¹⁾ religie bij alle de werlt ten spotte stelt etc.

43. GOMARUS *contra* COSTERUM. — Bij occasie vant 10 art. gravam. van een tractaetgen te stellen nopende de beroepinghe der predicanten is D. D. GOMARUS, professor s. theologiae tot Leijden, van weggen deses synodi bedanckt voor zynen arbeydt, teghens het Enchridion COSTERI ghedaen, ende voorts ghebeden daerinne te willen continueeren, waertoe hij hem

¹⁾ „Ghereformeerde” ontbr. in O en H.

ghewillich thoonde, alsoo hij verstondt tzelfde den kercken aenghename te zijn.

44. *Acten, rapporten ende ghedeputeerden tot den synodum te comen ende gebracht te worden.* — Alsoo de synodus opgehouden wert, doordien haere ghedeputeerden om op elck voorvallende artickel vollencomen rapport te doen niet in tijts noch in competenten ghetale verschijnen, item dat alle de acten der voorgaende synoden metgaders de rapporten der voorleden jaren niet bij der handt en zijn, soo is beslooten, dat altoos twee der ghedeputeerden ten minsten in tijts op den synodum verschijnen sullen, medebrenghende alle de acten ende rapporten voorschreven.

45. *Rapport te doen van die tot anderen synoden ghesonden gheweest zijn.* — Oock sullen die ghedeputeerden deses synodi, die jaerlix tot den synoden in anderen provincien gesonden worden, gehouden zijn van de acten ende resolutien, in denselven synoden ghedaen, rapport in te brenghen, welverstaende dat zijt eerst in communicatie legghen met den ghesandten derselve synoden om te rapporteeren tghene daeraen ghelegen is ende particuliere dinghen, die desen synodum niet aen en gaen, nae te lathen.

46. *Translatie BULLINGERI op Daniele.* — De translatie BULLINGERI wt het latijn int nederduijtsche op den propheet Daniele, door GERHARDUM GALLINACEUM zaligher ghedaen (alsoo in den synodo van Noordthollant om eenighe te doen gehandelt was), is den synodo te kennen gegeven, dat van dit werck, eertijts bij GALLINACEUM voorsch. ghedaen, de origineele copije bij zijne naeghelaten husvrouwe beruste, ende sal tselve door D. ARNOLDUM CORNELII den ghedeputeerden in handen ghestelt worden om tselve te dorsien ende sooverre dattet hen behaegt met de husvrouwe GALLINACEI zaliger te accordeeren.

47. *Doorlesen eens Wederdoopschen bijbels.* — Alsoo oock die ghedeputeerden deses synodi in den Noordthollandtschen synodo belast waren met het dorleesen ende annoteeren der fauten van zekeren Wederdoopschen bijbel, onlanx met annotatien wtghegeven, om daarvan binnen een half jaer schriftelick bescheydt in te brenghen, ende dat hierover different voorviel, soo heeft de synodus hiermede belast de classen van Leijden, Rotterdam ende Wourden om die propheeten ende hagiographa met den vier evangelisten te dorleesen ende desen arbeydt onder haer repartieeren, doende sulx als gheresolveert is.

48. *Studenten vant collegie.* — Alnoch soo was van den studenten des collegii theologici vermaent worden in den synodo van Noordthollandt ende alsnu noch overwoghen, ten eijnde deselve studenten niet voor haeren tijdt wt den collegio en souden moghen ghetrocken worden, waervan bij den ghedeputeerden des synodi van Suydthollandt oock aen mijnheeren Staten te kennen gegheven was, maer en wisten de voorschreeven ghedeputeerde niet, wat hierinne mochte ghedaen zijn. Ende alsoo verclaert wierdt van den tydt der studenten een statutum ordinum te zijn, ende datter gheene en wierden wtghelaten sonder haer te moeten rigidiori examini der professoren eerst onderwerpen om van haere bequaemheijt gheoordeelt te werden ende getuijchnisse te hebben, soo heeft de synodus die ghedeputeerden belast oock nae tghene, wat bij mijnheeren Staten ghedaen zij, te verneemen ende vorder dat ordre ghestelt mach worden aenhouden.

49. *Lombardt ghetuijge bij den doop.* — Op de vraghe van die van Gelderlandt, of eenen lombardt mach tot getuijghe staen over den doope eens kindts, andtwoordet de synodus, dat de dienaren het volck sullen vermaenen om tot getuijgen bij den doope te neemen luijden, die vroom zyn ende sonder opsprake, ende wanneer sij nochtans alsulcke, als voorschre. is, souden moghen neemen, dat die ghetolereert worden tot op den naesten generalen synodum, alwaer hiervan ghedecideert sal moghen worden.

50. *Delicten wt de kerkclieke censuire tot de overheijt te brenghen.* — Alnoch op de vraghe van Gelderlandt, of ijemandt, een ouderlinck zijnde ende van den magistraet, die delicten, dewelcke onder de kerkclieke censuire vallen ende gehandelt worden, noch sal moghen brenghen tot de magistraet, is geandtwoordet: neen, om merckclieke inconuenienten willen, die daerwt souden rijsen.

51. *Gheexamineerde.* — Het zijn zedert den laesten synodum gheexamineert ende totten kerckendienste toeghelaten in den classe van Dordrecht: REMIGIUS VAN DER COUW ¹⁾ VAN WYNOXBERGHEN ende HENRICUS SWALMIUS junior, beroepen op de Fijnaert ende tot Albelas respectijvelick; in den classe van Delft: JACOBUS TAURINUS, beroepen opt Woudt; in den classe van Gorrichum: HENRICUS LEO, beroepen tot Bommel, ende NICOLAUS PETRI, beroepen tot Oosterwick; in den classe van der Goude: PETRUS VALCK, beroepen tot Langerack; ende in den classe van den Brijl: PHILIPUS GALLUS, beroepen tot Nieuwenhoorn.

¹⁾ „Couw” O en H hebben „Coueij”, L heeft „Coue”.

52. *Visitatores classium.* — Visitatores classium zijn voor dit jaer in den classe van Dordrecht D. BECIO bijghevoeget JOANNES TEXTOR, in den classe van Delft MARTINO NICOLAI bijghevoeget WERNERUS HELMICHIVS, in den classe van Leijden CAROLO AGRICOLAE etc. FLORENTIVS MARCI, in den classe van der Goude THOMAE BRUSCHENIO bijghevoeget ANTHONIVS JOANNIS, in den classe van Rotterdam FRANCISCO LANSBERGIO bijghevoeget HENRICVS SWALMIIVS¹⁾; in den classe van Gorchum JODOCO GESTERANO JOANNES VAN DALE, in den classe van den Brijl ARNOLDO TIMMERMAN byghevoeget REYNERVS DONTLOCK, in den classe van den Haghe BERNHARDO LA FAILLIE bijghevoegt NICOLAIVS QUIRINI, ende in den classe van Wourden CORNELIO POLLETZ D. HENRICVS BOXHOORNIIVS.

53. *Ghedeputeerde des synodi.* — Tot ghedeputeerde des synodi zyn vercooren voor desen ende D. CORPUTIO ende ADRIANO VAN DEN BORNE bijghevoegt in plaetse der afgaende BERNHARDVS LA FAILLIE ende CASPAR SWERINCHVSIIVS.

54. *Ghedeputeerde op den synoden in anderen provincien* — Op den synodum van Noordhollant te reijsen zijn ghedeputeerde D. LANSBERGIIVS ende ANDREAS DEMETRIIVS, op den synodum van Gelderlandt D. JOANNES LEO, ende op den synodum van Overissel is provisioneelicken ghedeputeert D. WERNERVS HELMICHIVS.

55. *Wtschrijvinghe ende vermaeninghen.* — De classis van Leijden sal de wtschrijvinghe doen des naesten sijnodi, ende sal een vermaeninghe ghedaen worden van eenen dienaar wt den classe van Dordrecht voor ende van eenen dienaar wt den classe van Delft naer.

56. *Vermaeninghe, censura morum ende bedanckinghe.* — D. HENRICVS BOXHOORNIIVS, dienaar tot Wourden, heeft int eijnde deser vergaderinghe [een vermaeninghe]²⁾ ghedaen wt Actor. 20 beghinnende: Soo hebt dan acht op u selven etc. Censura morum is gehouden. Mijnheeren de ghecommitteerde, van wegghen de heeren Staten tot dese vergaderinghe ghecomen, metgaders de brooderen ghecommitteerde wt den synoden van Gelderlandt ende Noordhollant zyn bedanckt ende hen is beloofd authentijcke copije (twelck zy oock beloofd hebben te doen) toeghesonden te sullen worden. Ende is alsoo nae voleijndinghe der dancksegginghe tot Godt de vergaderinge gescheijden den 23 Augusti 1600.

ARNOLDVS CORNELIVS, synodi hujus pr.³⁾

CASPAR GREVINCHOVIIVS, ghenaeamt SWERINCHVSEN,
scriba synodi.

¹⁾ „Swalmius” O en H hebben „Swalmius senior.” ²⁾ Het tusschen [] geplaatste is aangevuld uit O. ³⁾ De onderteekening van den praeses ontbr. in O, waar de acta alleen door den scriba, eigenhandig, geteekend zijn.